

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

A. M. van Leeuwen / Vlaardingen

Gekend te worden (slot)

**Nu ken ik nog ten dele
maar dan zal ik kennen gelijk ik gekend ben**

(1 Kor. 13 : 12)

Gekend te worden is wel het eerste in het leven van een gelovige, maar toch niet het enige. Aan Gods kennen van ons mag gaan beantwoorden ons kennen van Hem. Want wezenlijk voor het kennen in bijbelse zin is de wederkerigheid. Het is deze wederkerigheid, die zo duidelijk spreekt uit het bovenstaande woord van de apostel Paulus: „Kennen zal ik gelijk ik ben gekend”.

Wij treffen deze zinsnede aan in het dertiende hoofdstuk van de eerste brief aan de Korinthiërs: het lied van Paulus op de liefde. Daarin bezingt hij de liefde als „een weg, die nog veel verder omhoog voert” (1 Kor. 12 : 31); veel verder nog dan de hoogste gaven van de Geest. Impliciet levert de apostel in dit loflied op de liefde kritiek op de Korinthiërs, die de geestesgaven beschouwden als het summum van christelijk leven. De gaven van de Geest hanteerde men als even zovele bewijzen van 'geestelijk' kunnen. Tegenover deze wel zeer ongeestelijke houding plaatst Paulus nu zijn lofzang op de liefde. De liefde blijft; de gaven van de Geest, hoe kostbaar ze ook zijn, zullen eens afgedaan hebben.

Geen toeval is het, dat wij aan het slot van dit lied tegenkomen de woorden: „Nu ken ik nog ten dele, maar dan zal ik kennen gelijk ik gekend ben”. Want deze uitspraak heeft direct betrekking op de liefde, waarvan Paulus zingt. Kennen in bijbelse zin raakt aan liefhebben. En wat de apostel hier zegt over het kennen, bedoelt dan ook niets anders te zijn dan een omschrijving van de liefde, zoals die gekenmerkt wordt door wederkerigheid.

Paulus gaat uit van het feit dat hij gekend wordt. „Ik ben gekend”. Dat is de realiteit, waarin hij mag staan. God heeft hem dáárin gekend, dat hij door Hem is uitverkoren om slaaf van Christus te zijn. Paulus weet zich volkomen gekend. Van de schoot van zijn moeder aan is hij afgezonderd voor de verkondiging van Christus onder de heidenen (vgl. Gal. 1 : 15, 16). Maar aan dit volkomen gekend zijn beantwoordt nog niet een volkomen kennen van Paulus' kant. „Ik ken nu nog ten dele”. In deze uitspraak mogen wij beluisteren een stuk kritiek op de gangbare mening in Korinthe.

In deze gemeente had men de neiging om het kennen te verheerlijken, alsof in het kennen de volmaaktheid binnen

het bereik van de gelovigen komt. Paulus laat er daarentegen geen twijfel over bestaan: er zijn grenzen aan mijn kennen van de Here. Het is een kennen ten dele. En in dit leven kom ik daar nooit boven uit.

—o—

„Maar dan zal ik kennen gelijk ik gekend ben”. Dat zegt de apostel van de toekomst.

Eerst in de opstanding zal zijn kennen van God even volkomen zijn als het gekend worden door God nu al is. Zijn kennen van de Here zal dan opgetrokken worden tot het niveau waarop de Here hem altijd al gekend heeft. Dat is het wonder waarvan Paulus hier spreekt. De liefde tussen God en zijn kinderen, tussen Christus en de bruid, zal eens een volkomen wederkerige liefde zijn. Wij zullen Hem kennen gelijk wij door Hem gekend zijn.

Daarbij mogen wij de orde in het kennen nooit vergeten. De liefde tussen God en mens is niet in óorsprong wederkerig. „Niet gij hebt Mij, maar Ik heb u uitgekozen...” (Joh. 15 : 16). De Here kende ons volkomen, toen wij nog van niets wisten. En zelfs nu wij Hem hebben leren kennen, is dat nog maar een kennen ten dele. Een kennen, dat maar zeer gebrekkig beantwoordt aan ons volkomen door God gekend zijn. Er zijn grenzen aan ons kennen. Alle mystiek, die in dit leven al wil komen tot een rechtstreeks aanschouwen van God, grijpt op de toekomst vooruit. En wekt daarbij de indruk dat de mens zich op kan werken tot de volmaakte liefde.

En scheppingsdaad is nodig, wil onze gebrekkige liefde kunnen beantwoorden aan Gods liefde. Die liefde zit er bij ons niet in, die kunnen wij niet opbrengen. God moet onze liefde tot de zijne optrekken. De wederkerigheid, die Hij beloofd, is enkel bestaanbaar als geschonken wederkerigheid. Genade is het, onvoorstelbare genade.

Zo zal eens voor heel Gods volk werkelijkheid worden, wat wij in de Schrift alleen van Mozes lezen: „En de HERE sprak tot Mozes, zoals iemand gewend is te spreken met zijn vriend” (Ex. 33 : 11).

IN DIT NUMMER

- 313 Ds A. M. van Leeuwen, Gekend te worden (slot)
- 314 Ds G. Janssen, Gesprek over het samenleven der kerken
- 315 Bert van Velsen, Het Raam (derde gesprek)
- 315 H. Langerak, Overdenkingen op rijm
- 316 D. W. L. Milo, Het oudste stripverhaal (slot)
- 316 P. C. van Wijk, Terloops...
- 317 Liturgische Werkgroep Eindhoven, Het Liedboek
- 318 M. de Jonge, Van de rechtvaardigen

G. Janssen / Nijverdal

Gesprek over het samenleven der kerken (slot)

Het verband

De plaatselijke kerken hebben een band aan elkaar door de gemeenschap van het geloof. Zij beleven die gemeenschap ook, zo zagen we in ons vorige artikel. Het Nieuwe Testament geeft ons daarvan verschillende voorbeelden. Zo groeit uit deze band een zeker verband, waarin zij met elkaar meeleven, elkaar helpen, de gemeenschappelijke belangen behartigen. Dat we in het Nieuwe Testament nog niet van zulk een nader geregeld verband gesproken vinden, behoeft ons niet te verwonderen. De apostelen waren er toen, die een eenheidsband vormden en in bepaalde situaties regelden, wat er geregeld moest worden, denk aan de collecte voor Jeruzalem. Zij stonden ook de gemeente met raad en daad terzijde en grepen zelfs in waar dat nodig was. Christus voorziet in bepaalde behoeften van zijn kerk niet voordat 't nodig is! Wel heeft Hij zijn gemeente de Geest geschonken om haar te leiden door de geschiedenis, ook om regelingen te treffen, die zijn kerk behoeft als de omstandigheden dat meebrengen. Dat was voor een deel al zo in de apostolische tijd zelf, altijd in overeenstemming uiteraard met het eenmaal gegeven Evangelie en de aard van de kerk. De mondigheid en vrijheid van de gemeente wordt ten volle gehonoreerd, vgl. Rom. 15 : 14. In dit opzicht zijn ds Rietkerk en ik geheel eenstemmig, als ik me niet vergis. Van een rechtstreeks gebod tot en een uitgewerkte leer over de vorm van het kerkelijk samenleven is in het Nieuwe Testament geen sprake. Daar zijn we het over eens. Ook hierover dat wij uit het Nieuwe Testament wel enige dingen kunnen leren, die in ieder geval van toepassing zijn voor het samenleven van kerken. Hij wijst dan een verbond van de kerk af, en verstaat onder een verbond een meer 'innige' verbinding en kiest voor een federatie, die veel minder 'strak' is. Op de termen zelf ga ik nu niet in, al zou daar nog wel wat over te zeggen zijn, de inhoud die hij er aan geeft is tenslotte belangrijker. En ik zeg er direct van dat de federatie, die hij voorstaat, voor mij te weinig inhoud heeft en niet voldoet aan de behoeften van de gemeenten en ook te weinig beantwoordt aan de diepe en inhoudrijke geestelijke band, die ze verenigt. De vorm blijft hier ver achter bij het wezen, om het zo eens te zeggen.

De federatie houdt voor hem in het

regelen, door enkele deskundigen (!) van enige administratieve zaken als het contact met de Overheid en dergelijke. Verder wil hij regio-avonden met het doel van verdieping en bemoediging, en verandering van de landelijke vergaderingen tot tweejaarlijkse conferenties tot opbouw van het gemeentelven en zo ombuiging van het administratieve tot het opbouwende, van het juridische tot het geestelijke. Nu wil ik allermits het nut van regionale of landelijke conferenties met het doel van de persoonlijke opbouw in het geloof ontkennen of in twijfel trekken. We hebben die ook reeds. Ik denk aan de tweejaarlijkse contactdag, die door velen met vreugde wordt bezocht, aan de Vrouwencontactdag, die zelfs elk jaar wordt gehouden, aan de landelijke en regionale contactdagen van onze jonge mensen, aan de conferenties van predikanten, van ouderlingen en diakenen, waarin zij elkaar bemoedigen en voorlichten. Ik heb in mijn leven al heel wat van deze en dergelijke conferenties meegemaakt en dat soms met veel zegen. Daartegen gaat mijn bezwaar dus in geen enkel opzicht. Maar wel tegen de beperking van ons kerkelijk samenleven daartoe. Er is nog iets anders voor het kerkelijke samenleven nodig, het bespreken van vragen en aangelegenheden van de kerken zelf, zoals ik daarover schreef in het eerste artikel, waarnaar ik nu weer met nadruk verwijs en waaraan ik nu het volgende wil toevoegen. Ik wil dan allereerst iets opmerken over de vragen, die wij gemeenschappelijk hebben. Dat zijn de vragen over de rechte inrichting of ordening van de plaatselijke gemeenten, waarover de Schrift ons wel haar licht geeft, ook voorschriften, maar zoals we reeds zagen niet in systematisch verband. Vragen over de ambten of diensten, de charisma's, de eredienst, de tucht en dergelijke. We hebben voor het rechte zicht daarop en de rechte ordening der kerken elkaar nodig en moeten voor wat de hoofdzaken daarvan betreft met elkaar rekenen en met elkaar de goede lijnen trekken. Alle kerkelijke individualisme moet daarbij afgevoerd worden, zoals we zagen. Dit mag niet leiden tot gelijkgeschakeling

pastorale notities

EEN TEKST KRIJGEN

De lezers van „Opbouw” missen toch wel veel: mijn portretje boven dit stukje. In „Trouw” heb je dat wel: Mink van Rijdsdijk kun je zien boven haar wekelijkse rubriek. P. Jongeling kijkt je aan in „Variant” en „Visie” heeft de glimlach van ds W. Glashouwer. Er is verschil: Mink mag je bij d'r voor-naam noemen. Jongeling houdt het midden. In „Visie” is de afstand bewaard: Ds W. Glashouwer. Hij heeft het in het nummer van vorige week over „Zaaisel”. Maar dan springt hij wel wat vreemd om met een Bijbeltekst, want hij denkt aan 2 Cor. 9 : 10 en hij heeft het over zichzelf als een zaaiër van het zaad van het Evangelie. Maar in die tekst gaat het niet over de prediking van Gods Woord, doch over het geld, dat de gemeente van Korinthe sturen moet ten bate van de armen in Jeruzalem. Dát is het zaaisel: die collecte.

Zo doet het ook eigenaardig aan, dat ds Glashouwer z'n artikeltje

begint met: „Jaren geleden kreeg ik de belofte uit 2 Cor. 9 : 10 . . . Hij zal u uw zaaisel verschaffen . . .” Want nog afgezien van het oneigenlijke gebruik van de tekst, vraag ik me ook af, wat dat betekent: Ik kreeg de belofte.

Al zo vaak heb ik gehoord van mensen, die een tekst gekregen hadden. Het was in de regel een woord, dat hun goed van pas kwam en het was meestal een tekst, die volkomen uit z'n verband werd gerukt. Deze mensen ondernamen iets, een nieuw godsdienstig gezelschap bijvoorbeeld, een roeping tot een „ambt”, de uitgave van een stichtelijk werk of een zangbundel (denk aan Joh. de Heer) en ze vertelden erbij, dat ze er een tekst voor gekregen hadden. Daarmee hechtten ze dan een Goddelijk zegel op hun ondernemingen dat bevorderde het wel-slagen ervan; of het succes.

Ds Glashouwer brengt de tekst die hij kreeg, in verband met de „gigantische taak (die hij op zich genomen heeft) om de Openbaring Johannes uit te leggen . . . voor de E.O.”.

Ik ben er een beetje bang van. Koraal omdat ik tegenwoordig ook jongelui in die richting hoor praten. Als ze één of andere beslissing moeten nemen, willen ze een „stem” of een „tekst” en ze ver-zanden in het subjectivisme. Zo wordt de Bijbel een boek met orakelspreuken.

A. H. Algra, Sliedrecht

en uitwissen van het specifieke karakter van elke afzonderlijke gemeente, maar wel tot de goede, schriftuurlijke orde inzake ambt en dienst van elke gemeente, waarbinnen de Geest wil werken om het geestelijke leven tot eigen ontplooiing te brengen naar de mate van het geloof.

Daarom hebben vanouds in de kerkenordeningen ook de regelingen voor de plaatselijke kerken een wet-tige plaats ontvangen. Tegenover Rooms, Anabaptisten, Vrijgeesten, Remonstranten en dergelijke hebben de kerken van de Reformatie op deze wijze met elkaar in onderlinge afspraak en hulpverlening mogen werken aan een bijbels geordend kerkelijk leven, waarin de geestelijke band aan elkaar werd beleefd en gestalte kreeg en waarin ze bij elkaar bewaard bleven en voor uiteengroeien in willekeur tot onherkenbaar-wordens toe werden behoed.

Daar zijn verder de gemeenschappelijke belangen. Ik denk daarbij aan de geestelijke hulp, elkaar te verlenen in plaatselijke moeilijkheden. Aan het recht van beroep voor plaatselijk onderdrukte of onrechtvaardig behandelde leden: ook dát kan gebeuren in deze bedeling, hoe idealistisch we ook over de kerk kunnen spreken en schrijven. Ik

denk verder aan de steunverlening aan kleine, hulpbehoevende kerken waardoor op vele plaatsen de geregelde bediening van het Woord en de sacramenten en de herderlijke zorg zo vaak mogelijk werd gemaakt. Men kan dit rangschikken onder administratieve aangelegenheden, maar het is een zaak van het hoogste geestelijke belang. Niet in de laatste plaats moet hier genoemd worden de zaak van de Opleiding tot de Dienst des Woords en het toelaten tot het ambt van predikant. Dit laatste wordt van steeds toenemend belang nu de Opleiding veelal buiten de bemoeiing en controle der kerken zelf omgaat. Het is duidelijk dat hier een gemeenschappelijk belang der kerken in geding is, temeer omdat de kerken zonder nadere controle elkaars predikanten in eigen gemeenten laten voorgaan en ook elkaars predikanten beroepen. Het gaat met deze zaak om een geestelijk belang van de kerken van de hoogste orde. Zo ergens dan hebben we hier elkaars hulp en de onderlinge samenwerking nodig. Daarvoor zijn onderlinge afspraken, in een duidelijke regeling vastgelegd, onontbeerlijk. Niet dat we daardoor het volmaakte ooit bereiken, maar we hebben er wel ons best voor te doen. Ook hier is voorkomen beter dan

genezen. Een losse federatie is ook met het oog op deze zaak ten enen male onvoldoende.

—0—

Gaan hier de wegen van ds Rietkerk en mij uiteen en ben ik blind en doof voor zijn eigenlijke intentie? Het laatste zeker niet. Daarom nog een enkele opmerking. Als ik het pleit voer voor een goede ordening van het kerkelijke leven, dan doe ik dat vanuit de in het tweede artikel uiteengezette uitgangspunten, die naar mijn vaste overtuiging rechtstreeks voortvloeien uit ons gemeenschappelijk reformatisch geloóf. We zijn geen kinderen van Rome noch van het spiritualisme, maar van de Reformatie. Daarom schuw ik zelfs het woord kerkrecht niet, omdat het daarin gaat om Christus' recht in zijn kerk. De daarmee samenhangende Schriftuurlijke ordeningen, de nadere concretisering van zijn recht in zuiver kerkelijke afspraken, zulks in verband met tijd en omstandigheden, hebben als enig doel de goede orde van de gemeenten en haar opbouw in het geloof. Dat moet in het oog gehouden worden. Dan geven we niet af op het 'juridische' en verafschuwen tegelijk alle juristerij, alle formeel uitzuigen van regels, waarmee geen enkel geestelijk belang wordt gediend. Wanneer dit kwaad de kop op steekt, wordt het tijd om te waarschuwen, want in de kerk is werkelijk nauwelijks iets meer te verafschuwen. Het verstikt het geestelijke leven. Ben ik dus niet blind voor de eigenlijke intentie van ds Rietkerk, wel hoop ik hem

iets over de streep getrokken te hebben van onwerkelijke tegenstellingen en misverstanden, ook met betrekking tot enkele Bijbelse gegevens. Ook van het misverstand dat het kerkelijke accoord, dat in de maak is, iets anders zou zijn dan een geheel van afspraken, waarin deels ons gemeenschappelijke geloof in duidelijke Schriftgegevens wordt uitgedrukt, deels de nadere uitwerking van Bijbelse gegevens in gemeenschappelijk overleg tot stand komt, zoals onze tijd en omstandigheden dat gewenst maken. Van een wet die we elkaar opleggen is daarbij dus in het geheel geen sprake, noch van het gereedmaken van regels, om daarmee een druk op elkaar te kunnen uitoefenen buiten het Woord om. Daar kan ook geen sprake van zijn zolang we het verband laten rusten in de band: ons gemeenschappelijk christelijk geloof, dat gewerkt wordt door Gods Woord en Geest. Die band moge ons allen bijeenhouden en in de huidige vragen verder leiden op een eensgezinde weg. „Omdat... niet alles in het Woord van God uitdrukkelijk geregeld is, moet de kerk — zo heeft de reformator van Straatsburg eens geschreven — ordeningen maken, die echter niet van boven af de gemeente mogen worden opgelegd tegen haar wil. Men moet „sie dazu freündlich hermanen, und sie mit guten ursachen aufführen“!) Aan deze eis heb ik getracht in mijn artikelen te voldoen, in de hoop gehoor te vinden.

1) De ambten bij Martin Bucer, door dr W. van 't Spijker, 141.

HET RAAM

Derde gesprek

„Dienen op je eigen plaats”

Over één ding had ik nog niet nagedacht:

Als in een kerkraam nou eens geen glas zat? Als een kerkgebouw nou eens helemaal open was?

Stel dat je op een goeie zondagmorgen naar de plaats zou gaan waar je altijd met andere gelovigen samenkomt, en alle ramen waren ingegooid. Wat zouden we dan doen? Zouden de oudsten de dienst dan afgelasten? Of zouden ze zeggen: mooi, nu kan buiten iedereen horen waarover gepreekt wordt en iedereen kan onze liederen horen. Het zou wel gek zijn, misschien ook wel wat onbehagelijk. Want ook al is het glas in de ramen maar heel dun, toch voelen we ons daar vei-

lig achter. En dat geldt natuurlijk ook van de muren.

Als we nou eens helemaal geen kerkgebouwen zouden hebben??

Weer een vraag voor het raam.

En zo kwam het dat ik voor de derde maal tegen het glas van mijn raam tikte.

Op mijn vraag: als je nu eens niet meer op je plaats zou zijn, wat dan?, kreeg ik een heel merkwaardig antwoord.

„Ik zit hier, omdat jullie dat willen. Ik zit hier vanwege de structuur en als men mij hier verwijderen zou, functioneer ik niet meer als raam. Het zou zelfs gevaarlijk zijn mij uit de sponning, uit het geheel, te verwijderen, want aan los glas kan men zich lelijk snijden. Dat geldt overigens ook voor de stenen in de muur. Een stapel losse stenen geeft aanleiding om er mee te gooien. Maar uiteindelijk hebben de kerkbouwers bepaald dat ik als glas hier zit en dat de stenen hun plaats in de muren hebben. In die samenhang functioneren we”.

„Ja, dat is heel duidelijk”, antwoordde ik het raam.

„En”, begon het raam opnieuw, „bij jullie mensen is dat toch ook zo. Je moet functioneren op de plaats waar je gesteld bent. En deze kapel is, nou ja, maar voor een paar uren per week je plaats”.

„Ja”, zei ik weer, „je hebt gelijk”. Veel meer kon ik op dat moment niet zeggen. Ik moest hierover eerst mijn gedachten eens laten gaan. Het raam merkte dit op en vervolgde: „Wat zou ik zijn als een stuk glas alleen. Glas is glas als het als zodanig gebruikt wordt. En een mens is mens als hij in een gemeenschap met anderen opgaat. Daarin ligt de kracht van het mens-zijn. Ik kan in dit geval jouw vraag het beste met een wedervraag beantwoorden; als jij als mens niet op je plaats zou zijn, wat dan?”

Voor het moment vond ik dit genoeg en nam afscheid van het raam.

Op weg naar huis bleef ik met die vraag bezig: „Als ik als mens niet op mijn plaats zou zijn, wat dan?” Misschen moest ik het nog duidelijker stellen: „Als ik als mens Gods niet op mijn plaats zou zijn?” Hoe functioneer ik als christen?

Want waar zou ik de moed vandaan halen om mij van andere christenen niets aan te trekken? En niet alleen

dat, maar mag ik mij het überhaupt veroorloven mij van anderen, ook van niet-verlosten niets aan te trekken? Is de diepste zin van het geloof niet de gemeenschap? Gemeenschap met God en met mijn naaste is toch wat God oorspronkelijk bedoeld heeft?

Thuisgekomen las ik nog eens het Paradijsverhaal.

„En God zei: het is niet goed dat een mens alleen zij. Ik zal hem een hulp maken, die bij hem past.”

Hier zit het dienen in oorsprong al in. En Jezus is daar toch ook voor gekomen: niet om gediend te worden, maar om te dienen. Daarom moeten we naar Jezus gaan om van Hem te leren wat dienen is. De voetwassing bijvoorbeeld. En Zijn uitspraak: „Een is uw Meester en gij zijt allen broeders”, is een regel die het begrip gemeenschap zo prachtig verduidelijkt. Wie echter liever eigen meester is, komt terecht op een onbewoond eiland.

Bert van Velsen

H. Langerak / Utrecht

Overdenkingen op rijm

Reeds enige tijd geleden ontving de redactie twee gedichtenbundels ter bespreking. Het waren bundels van dichters, die al eens eerder iets gepubliceerd hadden, t.w. Mevr. Koffeman-Zijl en Janny Alberts-Hofman. Het boekje van de eerstgenoemde, heet: Bij U schuil ik. Dat is ook de titel van het eerste gedicht.

Bij U schuil ik

Bij U mag ik schuilen, mijn Heer en mijn God,
Al kan er zoveel mij benauwen,
Zodat soms de angst en de vrees mij bespringt,
Op U mag ik altijd vertrouwen.

Is ook mijn geloof aan een vlaswiek gelijk,
En een riet zo geknakt en gebogen,
Voor de mens van geen enkele waarde misschien,
Maar nooit waardeloos Heer, in Uw ogen.

Gaat meestal de Satan al briesende rond
Als een leeuw, om zijn prooi te verslinden,
Dan mag ik bij U, in dat grote gevaar
Een veilige schuilplaats steeds vinden.

Al mogen de golven vaak huizenhoog slaan,
Zelfs dreigende mij te overspoelen,
Mijn huis is gebouwd op de eeuwige Rots,
Zo alleen mag ik veilig mij voelen.

Ik gaf dit artikel als titel: Overdenkingen op rijm. Dat deed ik omdat ik daarmee, naar ik meen, kort samenvat het type van deze gedichten.

Zij zijn van een ander soort dan van de heftig geïnspireerde dichter, die een gedicht op papier moet schrijven (hij kan niet anders) en dan, met vaak enkele regels, een heel boek produceert. Als je die soort gedichten leest gaan je gedachten vaak vele kanten op. Ze zijn ook dikwijls moeilijk te doorgronden en meestal op meerdere manieren te interpreteren. Zulke gedichten hebben voor de meeste lezers een uitleg nodig, alvorens ze van die kunstuiting kunnen genieten.

Welnu, dat is met de gedichten van Mevr. Koffeman niet het geval. Het zijn overdenkingen die ze doorgeven wil en waarvoor ze de dichtvorm, het rijm kiest.

Om daar nog een voorbeeld van te geven:

Ons leven

Van het broos bestaan der mensen
 Staat geschreven in Gods Woord:
 Het is als een bloem, die eenmaal bloeide,
 En als gras dat snel verdort.

Ernstig klinkt dan ook Gods roepstem:
 Wees bereid te allen tijd,
 Weet U wel hoe klein de afstand
 Is, die van de dood ons scheidt.

Er is slechts één enkele schrede
 Tussen ons en onze dood,
 Ook Uw Woord spreekt van een handbreed,
 Dat is zelfs nog minder groot.

Waarom slaan wij onze pennen,
 Toch zo vast in deze aard?
 Want ons dagelijkse leven
 Is ons immers alles waard.

Laten wij vertrouwend leven,
 Als ik dan eens sterven moet,
 Dan ga ik getroost en dankbaar
 U, mijn Heiland, tegemoet.

Nu iets uit de bundel van de tweede genoemde dichteres, Janny Alberts-Hofman, die als titel heeft: Gods glimlach.

In deze bundel is het titelgedicht het laatst afgedrukt. Ik geeft het eerst door.

Gods glimlach

Gods glimlach ligt geborgen ~
 in de bloemen met hun geuren
 in 't zoemen van ontelb're vliegjes in de warme zon
 achter de regenboog in fijn getinte kleuren
 waar eens 't verbond van God met mensen weer begon
 Gods glimlach ligt in zilvergrijze dauw verweven
 dat dekt op vroege morgen 't stille land
 Gods glimlach is de ziel van al wat is in 't leven
 waar men ervaart een uitgestoken hand
 De glimlach die een snaar in 't hart kan raken
 en vaak in kleine dingen leeft . . .
 Voor ons seconden in de tijd zo kostbaar maken
 omdat het aan de dag zijn licht en warmte geeft.

U bemerkt het al, ook dit is een gedachte, een overdenking die poëtisch is doorgegeven.

Overigens, het leed is de dichteres, die 51 jaar is, niet bespaard gebleven, en ook daarvan geeft ze iets door.

Het antwoord

Het is weer kerstfeest . . . en ik moet nu danken
 Ik kan niet danken, want ik ben zo eenzaam Heer
 Ik zit hier maar en niemand ziet mij meer
 en als ik praat hoor ik mijn eigen klanken.

Ik kan niet danken . . . ik ben ziek al jaren
 en lig maar steeds naar het plafond te staren
 Ik kan niet danken . . . zie het hier niet meer
 de wereld is zo hard, dat doet van binnen zeer.

Het is weer kerstfeest en ik hoor die kreten
 van veel waaroms en vragen telkens weer
 Wij willen hier en nu het antwoord weten
 Wij zijn maar mensen . . . en ook dat weet onze Heer.

Het is weer kerstfeest en weer klinkt Zijn stem
 door alle wanhoop en ellende heen
 en zie . . . Zijn vinger wijst naar Bethlehem
 Want alzo lief had God . . . Hij laat ons nooit alleen.

Het is verkwikkend dit geloofgetuigenis te vernemen. Daarvan spreken veel van de gedichten uit deze bundel.

Tenslotte: Het is mij in de loop der jaren opgevallen dat voor het genre gedichten uit deze beide bundels onder ons veel belangstelling bestaat. Welnu, ze zijn nog niet uitverkocht, voor zover ik weet. De uitgever is Kok te Kampen, dus Uw boekhandelaar kan U, dacht ik, zeker van dienst zijn.

D. W. L. Milo / Dalmally

Het oudste stripverhaal (slot)

In Bayeux wijzen handwijzers u naar het „tapijt van Mathilde”. Met die naam is de vrouw van Willem de Veroveraar aangeduid. Het staat echter al jaren vast, dat niet koningin Mathilde het wandkleed heeft geborduurd – maar een werkgroep van Britse vrouwen. De opdrachtgever was bisschop Odo van Bayeux, halfbroer van Willem, die het vermoedelijk als pronkstuk voor zijn nieuwe kathedraal (1071) bedoeld heeft. Hijzelf komt er herhaaldelijk op voor. Het blijft mogelijk, dat hij met het kleed (tevens) zijn schoonzuster heeft vereerd. Zeker is dat dit „kerkelijk” pronkstuk pas in 1476 vermeld werd bij de bezittingen van Baijeux' kathedraal.

Bij dit oudste stripverhaal gaat het om historie, ook om gekleurde historischrijving, ook om historische details uit het middeleeuwse leven. Al deze facetten roepen beurtelings om de voorrang. Daarom eerst nog iets uit de historie, om u meer achtergrond te geven.

Toen het bericht van Edward's dood in 1066 Willem van Normandië bereikte, had Harold reeds haastig het koningschap aan zich getrokken. Laten we erbij zeggen, dat Harold inderdaad van vrij zuivere Engelse afkomst was – zijn rivalen allerminst. Britse geschiedschrijvers beweren bovendien dat Edward op het eind van zijn leven (vrijwillig of gedwongen?) aan Harold de opvolging toezegde. Willem echter, die hierin niet gekend was, gaf meteen opdracht een kolossale invasievloot te bouwen. Dat ging in de maten en bouwtrant der Vikingers: boten van 27-47 meter lang, geroeid door 16 tot 30 paar roeiers en met vast zeil. Willem was een halve Noorman en die mensen waren goed in het land veroveren.

Maar er was nog een derde kroonpretendent: koning Harold Hardrada van Noorwegen, een volbloed Noorman en zo sinds eeuwen in Engeland geïnteresseerd. Ook die hield van opschieten. In September 1066 inva-

terloops....

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

Mensenrechten

Over mensenrechten wordt al heel veel jaren gesproken. De kranten staan vol van de aantasting ervan. In Iran worden mensen gegijzeld, in Rusland worden joden en christenen in kampen of psychiatrische inrichtingen opgesloten, in latijns-Amerika worden onder rechtse dictaturen mensen gemarteld, in Zuid-Afrika worden zwarten gediscrimineerd. Het is opmerkelijk dat we vaak meer oog hebben voor de aantasting van mensenrechten veraf dan dichtbij. Om ons heen en door onszelf is die aantasting er echter ook. Mensen die ons niet liggen gaan we voorbij, de man in de goot laten we liggen, homofielen noemen we flikkers, voor turken lopen we niet zo warm enz. Als christenen kunnen we soms discriminerend spreken over niet-christenen omdat we denken dat gelovigen iets meer zijn dan ongelovigen, als vrijgemaakten denken we dat we beter zijn dan synodalen. Als het

er op aankomt betekent aantasting van mensenrechten altijd dat de één er beter afkomt dan de ander.

In de bergrede heeft de Heiland ons keihard de waarheid gezegd (vs 20): 'Indien uw gerechtigheid niet overvloediger is, méér is dan die der schriftgeleerden en farizeeën, zult ge het koninkrijk der hemelen zeker niet binnengaan'. De schriftgeleerden deden veel aan recht en gerechtigheid, daar doet Jezus niets aan af. Ze hadden hun wetten en regels en wisten precies wat recht en onrecht was. Ze hadden hun zaakjes best in orde en prima op papier. Misverstanden waren vrijwel uitgesloten. Je zou ze zeggen: beter kan het niet. Maar Jezus zegt: 'als je gerechtigheid niet méér is dan die der schriftgeleerden . . .'. Als je wilt weten wat evangelisch radikaal is, dan is het dit. Jezus vraagt meer dan het vanzelfsprekende, meer dan het formele, meer dan het gewone. God wil dat we de ander tot zijn recht laten komen, dat we die ander de volle maat geven. Eigenlijk is die 'volle maat' nog te weinig, God wil dat we de ander óvermaat geven. Dat betekent dat je de jongen die je op school dwarszit opzoekt als hij in het ziekenhuis ligt met een gebroken been. Dát is het ongewone doen . . . Iets doen voor iemand die je aardig vindt is niet zo'n kunst. Jezus zegt daarvan in diezelfde bergrede: 'Als je liefhebt die jou liefhebben, wat voor loon heb je? De tollenaars doen immers hetzelfde? En indien je alleen je broeders groet, waarin

deerde hij met een vloot aan de Humber en bezette op 20 September York. Hij hoefde niet lang te wachten: reeds op 25 September versloeg Harold hem en joeg zijn Noren het land uit – voorgoed. Dat was dat.

Nog in de overwinningssroes kreeg Harold het bericht van Willem's invasie in Zuidoost Engeland. Willem van Normandië had geen bevoorradingschepen, kon geen langdurige strijd aangaan en dwong, door rooftochten en brandstichting, Harold tot een snelle aanval. Daar liep Harold in: met geforceerde dagmarsen bracht deze zijn troepen naar Hastings, waar Willem's zeventuizend (waaronder tweeduizend cavaleristen!) hem fris opwachtten. Op 14 October 1066 kwam voor Harold's vermoeide soldaten de tweede veldslag, nu tegen een overmacht. Na dappere weerstand viel Harold en sloegen zijn soldaten op de vlucht. Daarmee werd de Saksische dynastie verwisseld voor de Normandische.

—o—

U vraagt zich langzamerhand af, wat zulk een wandtapijt in een kerkgebouw moest betekenen. Al dat uitgebeelde bloedvergieten heeft weinig met Gods naam te doen. Dat Willem's halfbroer, bisschop Odo, zich een wit paard uitkoos, een strijdnoot zwaaiende „om geen bloed te vergieten” en luide Gods naam uitriep („Houdt stand, als het God behaagt zullen wij overwinnen”) maakt deze zaak zeker niet beter. Het doet denken aan die oorlogen, waar beide partijen „God zij met ons” op hun riemen hadden staan.

Het tapijt van Bayeux doet ons wel de onvolkomenheid van ons christendom, de gebrokenheid van ons bestaan kennen. Bisschop Odo kan het misschien goed bedoeld hebben (deden de kruisridders dat niet?) al blijkt op het tapijt niets van enig christendom. De enige maal dat Odo er als „geestelijke” in voorkomt, in plaats van een knots zwaaiende ridder, is om een dankgebed voor een feestmaal uit te spreken; en dan nog vooraf – achteraf zal er weinig van gekomen zijn. Ook van Willem is geen enkel spoor van christelijke levensinstelling te zien; of moeten we bedenken, dat in die dagen „moed” nog met „vroomheid” werd aangeduid? . . . Van een „gebed voor de slag” blijkt niets en voor een dankzegging aan God, Wien „het behaagde hem te doen overwinnen”, is evenmin plaats op een doek van zeven maal tien meter lengte.

Toch een kerkelijk pronkstuk? Ja toch, maar dan in de geest van modelschepen in de kerk opgehangen, van gildetekens, van buitgemaakte vaan-

dels en vlaggen. Tussen haakjes: weet u dat in de kerk van reformator John Knox te Edinburgh de buitgemaakte vlaggen uit vroeger eeuwen in stoffige stukjes omlaag dwarrelen?

—o—

Nu zou een stukje Britse historie niet goed Brits zijn, als er geen bijgeloof in voorkwam. Dat bijgeloof was er. Op het tapijt ziet u een komeet, die in 1066 gezien werd. De mensen staan er verbijsterd bij (volgens het wandtapijt verscheen de komeet op de dag dat Edward stierf en Harold gekroond werd) en vreesden een nationale ramp. Ze kregen gelijk, maar dat had niets met de komeet te maken. Want die komeet, reeds honderden jaren voor Christus door de Chinezen beschreven en later komeet van Hally genoemd, was pas helder in April-Mei 1066, toen Harold al vier maanden op de troon zat. (Het laatst is deze komeet in 1910 gezien en binnen enkele jaren zal hij weer te zien zijn, is de verwachting.)

In het handwerk zijn acht kleuren verwerkt in vrij eenvoudige borduursteken. Er worden meer dan 600 mensen afgebeeld, bijna 200 paarden, vele honderden andere dieren, 37 schepen, 37 bomen of boomgroepen, 33 gebouwen aangeduid. De tafelen lopen soms in elkaar over, geven soms een herhaling, zijn soms in verkeerde volgorde opgesteld. Bij elk tafereel is een Latijnse tekst gevoegd, die de hoofdzaak van de handeling vastlegt: „Harold op zee – en met de wind vol in de zeilen kwam hij op het land van graaf Guy – hier neemt Guy Harold gevangen”. En verder: „Hier kwam Willem in Bayeux – waar Harold een eed zwoer aan Hertog Willem”. U ziet Harold staan met een hand op een altaar, een hand aan een rekwieschrijn. De laatste teksten van het doek luiden: „Hier is hertog Willem – hier zijn de Fransen aan het vechten – en degenen die bij Harold waren zijn gesneuveld – hier is koning Harold gedood – en zijn de Engelsen op de vlucht geslagen”.

Als koning Harold ruggelings ter aarde gaat, valt een enorme Noorse strijdbijl uit zijn handen. In de kanttekeningen (wat is dat woord hier goed op zijn plaats) ziet u hoe gedode soldaten snel van hun wapens worden ontdaan: ook economie is een bruikbaar wapen. De opstelling van de Engelsen, alleen voetvolk, is achter een muur van schilden, twaalf rijen dik. De Fransen zijn opgesteld: boogschutters, die als de artillerie een gordijn leggen, voorop; daarachter de ruiters die als moderne pantserwagens de verpletterende aanval moeten uitvoeren; tenslotte de infanterie, die de gevechten van man tegen man afwikkelt.

Elders Harold's ongelukkige landing in Bretagne; de valk op zijn hand duidt aan, dat hij slechts op jacht was. Elders hertog Willem, die zijn mannen aanspoort zich goed voor te bereiden voor een doordachte strijd; zijn stoet van aanstormende paarden – rode, blauwe, groene en zwarte – heeft een haast apocalyptisch karakter. Het doek is een kleurrijk epos, heldendicht over een scharniersituatie in de Europese geschiedenis. Nu was een epos, uitbeelding van een roemruchte strijd, in de tijd der minstrelen gewoon. Maar zelfs met een verwijzing naar deze en naar de kerkelijke hongerdoek en de wereldlijke smartlap zien we geen mogelijkheid, dit stripverhaal in het christelijk leven te incorporeren. De afschuwelijkheid van de oorlog, van slachtingen en bloedvergieten, van intrige en eedbreuk, komt zo sterk naar voren, dat geen „Dieu le veut” het kromme nog recht kan maken.

—o—

Maar onze vaders zeiden dat God de Heere met een kromme stok wel een rechte slag kan slaan. Zo heeft deze machtsstrijd in de vroege middeleeuwen ons gebracht tot het Europa van thans. Het Romeinse recht, het latere Karolingische recht, indirect aan het Mozaïsche recht ontleend, werkt nog altijd in deze wereld – hoewel misschien op zijn laatste benen gaande. De normen van fatsoen (hoe aanvechtbaar dit woord ook is; het Franse woord *façon* bijvoorbeeld betekent: mode) gelden nog in zoverre moord strafbaar blijft, evenals diefstal en meeneed; van overspel en onthucht moeten we maar niet te veel meer spreken . . .

En de adelstand heeft, voor ze door decadentie devalueerde en door een Franse revolutie de nekslag kreeg, ontegenzeggelijk orde gebracht in een chaotische wereld; biedt ons vandaag nog steeds voorbeelden van waardeerbare menselijke topkwaliteiten. Willem van Normandië heeft de Britse adel in hiërarchie geordend en de nobelen verantwoordelijkheid voor hun ondergeschikten bijgebracht. Door de verlichting, welke de kruistochten meebrachten, werd de slavernij, de horigheid, afgeschaft; werden lijfeigenschap en hand- en spandiensten losgelaten. Zelfs de democratie, zoals we die vandaag zien, is een verwording van een democratie als door mensen als Edward de Belijder en Willem de Veroveraar is voorbereid.

Het oudste stripverhaal is een teken aan de wand. Een tekening van menselijke daden en wandaden. We kunnen niet zo maar zeggen: dit alles heeft de Heere gedaan. We kunnen evenmin zeggen: dit alles is buiten Hem om gegaan. Er is zelfs geen kwaad in de stad, zei Amos, dat de Heere niet doet. Zo bezitten wij thans in Gods grote goedheid vrijheid van denken, van leven, van gezinsleven, van werken, schrijven, lezen; gekregen en behouden. Goederen waar we niet dankbaar genoeg voor kunnen zijn. En die we – als de nood aan de man zou komen – met alle wapenen zouden moeten verdedigen voor ons nageslacht . . .

doe je dan meer dan het gewone? Doen de heidenen niet precies zo? Je moet volmaakt zijn zoals je hemelse Vader volmaakt is’.

Wij denken bij het woord 'gerechtigheid' vaak aan iets dreigends, iets juridisch. In Psalm 116 echter wordt van God gezegd dat Hij genadig en rechtvaardig is, dat Hij is een ontfermer. En in Psalm 103 wordt Gods gerechtigheid direct verbonden aan Zijn barmhartigheid.

Gerechtigheid heeft in de bijbel alles te maken met de God van het verbond; God doet in Zijn gerechtigheid alles wat van Hem mag worden verwacht.

Ten aanzien van de mens heeft dat alles te maken met diens houding. Ook de mens moet doen wat van hem mag worden verwacht. God wil dat de mens een goede bondgenoot van Hem is. Gods bondgenoot zijn betekent: God en de naaste liefhebben. Job brengt zijn gerechtigheid daarom in verband met zijn hulp aan armen en verdrukten (Job 29 : 12-14).

Dit belangrijke gegeven uit de bijbel heeft alles te maken met recht en onrecht en dus ook met mensenrechten. We zijn in onze kring jaren lang bang geweest om te spreken over rechten van de mens. De bekende verklaring van 1948 is in onze kring vaak zonder meer afgevoerd als vrucht van humanistisch denken. Vergeten is daarbij dat niet in de eerste plaats beslissend is wie een bepaald stuk opstelt, het gaat om de inhoud. Als het over

mensenrechten gaat hebben we te bedenken dat God de mens op deze aarde zet met een opdracht. Die mens moet dienstbaar zijn, niet alleen aan God maar ook aan de mensheid en de schepping (vragen over milieu e.d. hebben hier ook alles mee te maken). Als God de mens de opdracht geeft de naaste lief te hebben, is het het recht van die naaste liefde te ontvangen. De beroofde man op de weg van Jeruzalem naar Jericho is niet alleen waar om geholpen te worden maar heeft ook recht op hulp. De samaritaan is barmhartig als hij zich het lot van die toberd aantrekt, maar eigenlijk doet hij niet meer dan zijn plicht. De naaste liefhebben, de naaste zijn is opdracht. De naaste ontmoeten is een recht. Het een volgt op het ander en daarom moeten we niet te bang zijn om te spreken over mensenrechten.

Een mens heeft rechten ten opzichte van de overheid, een werknemer heeft rechten ten opzichte van zijn werkgever, een minderheid heeft rechten ten opzichte van een meerderheid. Mensenrechten zijn er, de hongerigen in de derde wereld hebben recht op onze hulp en God zal ons er straks op aankijken of we wel aan hen hebben gedacht, hen hebben geholpen.

Mensenrechten zijn er en een christen heeft daarbij te bedenken dat van hem een gerechtigheid wordt gevraagd die 'meer is dan het gewone'.

LITURGISCHE WERKGROEP EINDHOVEN

Het Liedboek

LIED 52 De tekst van dit Lied geeft aanleiding tot allerlei misverstand, mede door een sterk exemplarische toepassing van de geschiedenis van de opwekking van Jairus dochtertje (strofe 2 en 3). Dit laatste is trouwens de bedoeling van de dichter, getuige wat hij zegt: „in het refrein zit het eigenlijke thema, de algemeen-geldige conclusie uit het eenmalige maar exemplarisch gebeuren: de „slaap” lijkt „tot de dood”, maar is een „wachten” op het woord dat doet opstaan tot het leven”. (Comp. p. 237). Vooral strofe 3 wordt daardoor onverstaaanbaar.

De melodie is gemakkelijk te leren.

Tekst: 2 (strofe 3 : 1); melodie: 3.

LIED 53 Dit Lied is een „berijming van de tweespraak tussen de leerlingen van Johannes de Doper en Jezus naar Matth. 11 : 2-6. In strofe 1, tweede helft, zit al enige interpreterende uitbreiding en de strofen 3 en 4 gaan op deze weg verder.” (Comp. p. 237).

Deze interpretatie gaat evenwel sterk in horizontalistische richting. Vooral in strofe 5 komt dit tot uiting, terwijl voorts de aanduiding „zwakke zonder macht” wel enkele vraagtekens doet plaatsen.

De melodie, hoewel onbekend, is stellig een plaats in de gemeentezang waard.

Tekst: 1; melodie: 3.

LIED 54 In dit Lied worden verschillende elementen van de gelijkenis van de zaaier aangehaald en gebruikt in een strekking en betekenis die zich wel erg ver heeft verwijderd van hetgeen de Here Jezus zelf daarover zegt in Matth. 8. Daarbij blijven bepaalde uitdrukkingen onduidelijk en hier en daar wat gewild van aard. Zo b.v. strofe 2: „maar niemand weet van te voren de weg van het zaad in de schoot” en in strofe 3: „het sterft aan de doornen beneden, de vogels van bovenaf”. De dichter mag dan wel zeggen: „Dwaas is het, zich niet door de Bijbeltekst zelf te laten gezeggen en verbanden te miskennen die het gewone leven op aarde veelzeggend maken”, (Com. p. 239), de eigenlijke zin van dit Schriftgedeelte is o.i. wel min of meer zoek geraakt.

De melodie is onbekend en voor de gemeentezang niet bepaald aanvaardbaar.

Tekst: 2; melodie: 2.

LIED 55 Ook dit Lied lijdt aan hetzelfde euvel als het voorgaande. In het aangegeven Schriftgedeelte (Marc. 4 : 30-32) gaat het over het Koninkrijk Gods. Maar de dichter gaat hier ten onrechte de gelijkenis van het mosterdzaad gebruiken als beeld van het geloof (strofe 2). De zin van strofe 3 heeft in dit verband nauwelijks enige waarde, terwijl de afsluiting van dit Lied: „o edel kruid der eeuwigheid, o mosterdzaad” toch moeilijk een passend slot voor een Kerklied kan worden genoemd.

De melodie is weinig zinvol.

Tekst: 1; melodie: 1.

LIED 56 Of dit Lied nog iets meer gemeen heeft met de gebeurtenis, zoals die beschreven is in Marc. 6 : 45-52, dan enkele losse beelden en klanken, wagen we sterk te betwijfelen. Het is bepaald geen „klankbeeld” van dit Schriftgedeelte. Daarvoor is het aantal afwijkingen in diverse vraagstellingen en geponeerde zekerheden te groot. De dichter is van mening dat „de zingende gemeente zich kan identificeren met de leerlingen”, maar o.i. doet dit geen recht aan de betekenis van dit gebeuren. Daarbij vallen dan nog enkele onverstaaanbare uitdrukkingen op, zoals b.v. in strofe 4: „Werd gij een verre glimp? Heer, zijt gij onze Heer, kom van de kim” en in strofe 5: „Kom, dat het water knielt, bij ons aan boord!”

De onbekende melodie is vrij gemakkelijk te leren.

Tekst: 1; melodie: 3.

LIED 57 De tekst van dit Lied blijft als kerklied bij het aangegeven Schriftgedeelte (Joh. 6 : 1-15) onder de maat. De onsamenhangende „versjes” gemaakt omdat de mensen op een bepaalde dag deze gebeurtenis wilden bezingen, leveren geen goed totaalbeeld, terwijl het vele malen herhaalde getal zeven volkomen willekeurig wordt ingevoerd en toegepast. Daarentegen zou een verantwoorde bijbelse inhoud zijn verkregen indien wat verder volgt in ditzelfde hoofdstuk over „het brood des levens” er in was verwerkt.

De melodie is geen aanwinst voor de kerkzang.

Tekst: 1; melodie: 2.

A. t.a.v. de tekst der liederen:

- het cijfer 1 bij niet voluit Schriftuurlijke tekst, b.v. vanwege het humanistisch karakter of door een sterk piëtistische inslag;
- het cijfer 2 bij een weliswaar Schriftuurlijke, maar niet direct begrijpelijke, en aanspreekbare tekst;
- het cijfer 3 als de tekst volkomen Schriftuurlijk en zonder meer verstaanbaar is.

B. t.a.v. de melodie der liederen:

- het cijfer 1 voor een niet-aanvaardbare melodie;
- het cijfer 2 voor een onbekende melodie die na enige oefening, eventueel met behulp van een koor, door de gemeente wel te zingen is en voorts ook voor een melodie die niet bepaald tot „de beste” behoort;
- het cijfer 3 voor „een goede” melodie, geschikt voor de gemeentezang.

M. de Jonge / Den Haag

Van de rechtvaardigen

„Er is een bepaalde groep mensen, die de Heilige Schrift de „rechtvaardigen” noemt. De Schrift spreekt zeer veel over hen, roemt hen zeer en zegt zelfs, dat God Zijn ogen op hen houdt in welgevallen en gereed is hen te helpen als ze tot Hem roepen.

Deze groep onderscheidt de Schrift zeer scherp van een andere groep, die ze goddelozen noemt.

In onzen tijd is het niet gemakkelijk om de woorden Gods op dit punt te belijden. 't Gevaar bedreigt ons, dat we niet meer durven spreken van de „rechtvaardigen”, omdat de wereld ons dan direct aanziet voor „Fari-zeërs”, die menen, dat zij beter zijn dan de anderen.

En niet enkel de „wereld”, maar

ook de „Christenheid” valt ons aan, als we van de „rechtvaardigen” durven spreken, zoals de Heilige Schrift doet. Een heel getuigenis van moderne godsdienstige spreken en mode-woorden staan ten dienste om de rechtvaardigen, die GOD zalig spreekt, met Gods oordelen te verschrikken, terwijl men zeer mild over „andere godsdiensten” en over goddelozen spreekt. (...) Zo wordt de scherpe scheidslijn, die de Here in Zijn Woord maakt tussen de rechtvaardigen en de goddelozen zeer vromelijk weggedoezeld (Ezech. 13 : 22).

Tegenover deze leugengeest, die de goddelozen vleit met Gods liefde en de rechtvaardigen wil verschrikken met Gods oordeel, wilde ik in dit boek stellen, wat GOD ZELF in Zijn Woord van de „rechtvaardigen” zegt. De belijdenis van de woorden Gods over de rechtvaardigen is de grondtoon van dit boek. (...)”

Morgen, 25 oktober, is het vijftig jaar geleden, dat de heer A. Janse dit neerschreef als „Woord vooraf” voor een boek, dat enkele maanden daarna bij Kok te Kampen verschij-

nen zou onder de titel, die boven deze bijdrage staat.

Velen in onze kring — zeer zeker de jongeren — weten van het bestaan van dit boek niet meer af, hoewel het in 1961 herdrukt is. Er verschijnt zoveel, dat oudere werken dikwijls geen aandacht meer ontvangen. En de tijd brengt mee dat er weinig band is met het verleden. Dat is echt te betreuren, waar het gaat om de geschiedenis van de kerk en om waardevolle boeken. Boeken, zo vól van waarden, dat ze niet enkel van betekenis waren in de tijd van verschijnen en enkele jaren daarna, maar nog steeds actueel zijn, d.i. van betekenis voor ons, in deze tijd.

Uit het geciteerde „Woord vooraf” blijkt de bedoeling van de auteur duidelijk. Hij signaleert, dat men de Schriften niet meer verstaat en dat de christelijke (de gereformeerde) wereld openstaat voor een leugengeest. Hij ziet de Waarheid Gods in geding en biedt zijn broeders en zusters een 114-tal Schriftstudies aan, waarmee hij hen wil helpen. Zie toch de strijdpunten, weet wat Uw Heer U aan onderwijs geeft. En hoe Hij U waarschuwt Hem niet te verlaten.

Om die strijd te verstaan, eerst iets over de gereformeerde wereld van die dagen. Een „goede, oude tijd” was voorbij. De kerken uit de Afscheiding (1834) en de Doleantie (1886) waren in 1892 verenigd en ondervonden daarna grote zegen. De HERE gaf mannen, die voor gingen: Kuiper, Bavinck, Lindeboom, Sikkink e.a. en Hij maakte Zijn volk trouw in het volgen van hen.

Politiek kreeg de Anti-revolutionaire partij steeds meer invloed, de schoolstrijd werd beëindigd met de (financiële) gelijkstelling van bijzonder en openbaar onderwijs en op maatschappelijk gebied konden wetten tot stand komen, die verbeteringen voor de arbeidende klasse met zich brachten (acht-urige werkdag, sociale voorzieningen). We zijn dan in de jaren ná de eerste wereldoorlog.

De gereformeerde bevolkingsgroep had invloed en bezette vele plaatsen in staat en maatschappij. Je telde als gereformeerde mee. En de gereformeerde beginselen kregen aandacht, zie plaats en invloed van de Vrije Universiteit, van het Christelijk Nationaal Vakverbond, van de talrijke „Scholen met den Bijbel”,

ook middelbare. En dat alles in de kring van de Gereformeerde kerken, die toen 600.000 leden telden, een groei van 50% ten opzichte van 1890.

Maar, zoals 't zo dikwijls is in de geschiedenis, toen men de strijd be kroond zag en een zekere positie was verworven, verliet een volgend geslacht God, hun Here (zie Deut. 32:15). Niet ruw, niet opeens en openlijk. Misschien niet eens opzettelijk. Nee, er kwam ruimte voor onschriftuurlijke invloeden, en die werken heel geleidelijk door.

Joh. Lagendijk geeft daarvan in zijn boekje „Jeruzalem of Babylon” (Rotterdam 1951²) een duidelijke tekening. De goede strijd van het geloof ontbrak. De periode van ± 1914 en daarna „kenmerkt zich door toenemend geestelijk verval”

van Woordverlating en verbondsverachting.

In de gesloten gereformeerde samenleving zonk het geloof in. Er was weliswaar grote activiteit vanuit de organisatie: synoden, jeugdbonden, A.R.-partij, maar 't was alles „beginselen” wat de klok sloeg en de echte „vreze des Heren” ging hoe langer hoe meer ontbreken (Veenhof). Men was gearriveerd en de „leiders” zouden verder de zaken wel regelen. „Bekwame mannen” immers, en ze lieten 't zich nog aanleunen ook. De professorenadviseurs ter synode maakten de dienst in de kerken uit, evenals de politieke en maatschappelijke „voormannen” op hun terrein. Velen van hen waren in veel opzichten te goeder trouw. De beginselen, waarvoor ze stonden, waren toch de gereformeerde, de enig goede?

Lagendijk wijst op het veldwinnend subjectivisme, het zichzelf en de eigen opvattingen autonoom verklaren. In plaats van het vragen naar de wil van de HERE kwam heel geleidelijk aan het rekenen met de belangen van de eigen (gereformeerde) groep. De invloed van de wetenschap, onder leiding van V.U.-hoogleraren wordt dan groter, doch ging niet gepaard met onderzoek van de Schriften. In het kielzog daarvan komt dan het individualisme („Wat betekent de Here Jezus voor mij?”), het relativisme („de waarheid is toch veelvormig?”) en het personalisme (persoonsverheerlijking en -bestrijding). Boeken als „De parade der mannenbroeders” geven daarvan een beeld, zij het eenzijdig en soms eerder sarcastisch.

Maar ook „buitenstaanders” zien iets van dit alles. In een boekje „Verontrustende prediking” schrijft de hervormde predikant H.C. Touw omstreeks 1940 over de situatie in de twintiger jaren: „Wat is er weinig prediking die ook werkelijk gereformeerd is! Misschien is nergens zó de naam der prediking in tegenstelling met de werkelijkheid als juist hier. Juist hier, waar zo zelfverzekerd betoogd wordt, dat men alléén de Heilige Schrift als bron en norm erkent, wordt naast en boven die Schrift gesteld een gesloten systeem met vaste beginselen, met heldere lijnen, als een duidelijk geestelijk bezit. Juist hier wordt de prediking verwrongen naar een vooropgezette liefkoosde leer. Juist hier, waar men een blijmoedig moed zou mogen verwachten, de verbluffendste zelfgenoegzaamheid. Juist hier, waarmede een blijmoedig uitzien naar de Toekomst zou verwachten, een krampachtig zich verschansen in de stellingen van vroegere geslachten. Hoe is het goud verdonkerd!”

Zo'n situatie van afval, van verbondsverlating biedt openingen voor de „energieën van dwaling” (2 Thess. 2:11). Ze kwamen van alle kanten binnen de muren, mede ook door de opkomst van de dialectische theologie (Karl Barth), waarin onder oude bekende termen de

Waarheid Gods aangetast werd en een nieuwe (valse) inhoud kreeg. Wat waren er vele bewonderaars van deze verleidelijke geest, ook in de gereformeerde kring.

De heer Janse heeft dit alles onderkend en hij ontving wijsheid om het op eenvoudige manier aan te wijzen en ertegen te waarschuwen. Ook om de goede weg aan te geven en op bekering aan te dringen. Genoemd boek getuigt van zijn grote liefde voor de HERE en voor Zijn volk, maar ook van de verschrikkelijke gevolgen van het verlaten van Zijn verbond.

De inhoud van het boek komt in een volgend stuk aan de orde.

kerknieuws

Beroepen te Urk: Ds P. Velthuisen te Maassluis.

Zuid-Afrika. Beroepen voor zendingsdienst in Zuid-Afrika: Ds P. Busstra te Breukelen. Het betreft werk in het Nqutu district; dit werk wordt gedragen door de gemeente Bunschoten, samen met Leerdam en Haarlem.

Baarn-Soest — De kerkeraad van de Ned. Geref. kerk te Baarn/Soest heeft een beroep uitgebracht op Ds M. Bakker van Haarlem.

Amersfoort — De gemeente van Amersfoort heeft Ds Goudzwaard te Nijkerk bereid gevonden vanaf 1 januari a.s. de pastorale zorg in de gemeente op zich te nemen. Ds Goudzwaard, die, zoals bekend, binnenkort de militaire dienst verlaat, zal twee dagen per week aan dit pastorale werk gaan besteden. Vanaf 1 november a.s. neemt hij al de catechisaties over, die op dit moment door Ds Borgdorff van Doorn gegeven worden.

Hengelo — Praeses kerkeraad Hengelo: L. den Boer, Castorweg 199, 7557 KK Hengelo, tel. 074-919329.

Zwolle — Scriba (waarnemend): P. Bruintjes, Brinkhoekweg 53, 8034 PB Zwolle, tel. 05200-32701.

Haarlem — Scriba: P. O. Antuma, Velserburch 32, 1981 AG Velsen Zuid, tel. 02550-18400.

Slidrecht, Ds Algra — In het kerkblad van Slidrecht lezen we een felicitatie aan het adres van de ook ons bekende Ds Algra.

Een jubileum, zoals we dat officieel kennen is het niet; maar in het midden van onze gemeente 10 jaar predikant zijn, is toch wel een gebeurtenis om even bij stil te staan. Het is de weg van de Here, dominee Algra, dat u met uw vrouw zo lang onder ons woont. Een aantal beroepen sinds 11 oktober 1970, de datum waarop u zich aan Slidrecht verbond, deden u toch telkens weer voor onze gemeente kiezen, en dat met volle overtuiging, ook al was het wel eens moeilijk. 10 jaar hier - bijna elke zondag 2 preken - dat betekent tussen de 800 en 900 preken. Dat is een zware opgave, een groot karwei.

Bij de tijd zijn, de tijden in het licht van de Schriften verstaan, het woord van onze God zo brengen, dat je er zelf als het ware doorheen gekropen bent en het brengen als „vak”, „techniek”, en dat alles wekelijks onder de „druk” van het moeten. Als je dat op je in laat werken, word je mild.

Soms hoor ik: ik wist het wel; ik heb het al zo vaak gehoord. En dan weer: fijn, dat graven in de Schrift, zoveel dingen, bekend, waren toch verrassend nieuw, of onbekend ineens duidelijk. Ja, dan denk ik aan de schriftgeleerde uit Matth. 13 (vers 52) „Iedere schriftgeleerde, die een discipel geworden is van het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een heer des huizes, die uit zijn voorraad nieuwe en oude dingen te voorschijn brengt”.

Zo'n schriftgeleerde moet u zijn, wél onderwezen in het koninkrijk der hemelen. Hartelijk dank daarvoor en voor de grote trouw in het bezoeken van hen onder ons die dat zo nodig hebben. Daarboven uit: „Here, hartelijk dank voor deze Uw gave. Wil uw dienaar blijven onderwijzen door Uw Geest. Wil hem en zijn vrouw nog vele jaren onder ons geven, in gezondheid”.

En laat het ook eens tot u gezegd zijn: — de HERE zegene u en behoeft u; — de HERE doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig; — de HERE verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Namens de gemeente, K.v.d.V.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds. H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaapmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

Enige en algemene kennisgeving

De Heere nam van mij weg mijn lieve man

Lubbertus Veltkamp

eerder getrouwd geweest met
Johanna Gijsberta Voskuil

op de leeftijd van 81 jaar.

Hij geloofde de vergeving der zonden, de wederopstanding van het lichaam en een eeuwig leven.

J. P. VELTKAMP-MARRA

15 oktober 1980

Kastanjelaan 13
8051 NJ Hattem

De teraardebestelling heeft plaats gehad zaterdag 18 oktober op de Algemene Begraafplaats te Hattem.

Gun Uzelf eens de rust van een weekend uit op de VELUWE.

Verscheidene confortabele bungalows staan tot uw beschikking.

Ook geschikt voor familieweekenden e.d.

CAMPING EN BUNGALOWPARK

„Ackersate”

Voorthuizen - Harremaatweg 26
Telefoon 03429-1274

De Gereformeerde Sociale Akademie
"de Vijverberg" te Ede

hogere beroepsopleiding met studierichtingen
maatschappelijk werk, cultureel werk
en inrichtingswerk

geeft informatie over de cursus '81-'82

in ROTTERDAM
op 30 oktober 1980,
om 14.00 uur in restaurant "Engels",
Stationsplein 45;

in EDE
op 11 november 1980,
om 14.00 uur, in de aula van de
pedagogische akademie "Felua",
Prins Bernhardlaan

(er zal dan ook informatie worden gegeven
over de P.A. „Felua”).

Inlichtingen verkrijgbaar bij de akademie,
Padberglaan 1, 6711 PD Ede, telefoon
(08380) 1.91.68.

gereformeerde sociale akademie
de vijverberg te ede

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

Reformatrice Bijbelschool Zeist

Met ingang van 1 november 1980 staat de aanmelding open
voor de cursus 1981/82 aan de Reformatrice Bijbelschool.

De Reformatrice Bijbelschool verzorgt een

- **eenjarige vormingskursus**
bedoeld voor o.a. mensen met een middelbare beroepsopleiding
(M.B.O.) of gelijkwaardige ervaringssituatie.
- **driejarige (beroeps) opleiding**
tot christelijk werker (o.a. onderwijs, gemeente, zending, evan-
gelisatie e.d.).

Aanvang cursus 1981/82: eind augustus 1981.

Informatie: Slotlaan 241, 3701 GG Zeist, tel. 03404-24166.

Weet u het nog?? **AKTIE „R.B.S.-HONKVAST”** voor een
'eigen' huis voor de R.B.S.

Steun ons, doe mee!!

Giro **3091180** t.n.v. Reformatrice Bijbelschool, Zeist.

GEEFT UW ADVERTENTIES SCHRIFTELIJK OP

Uiterlijk tot dinsdagmorgen, 10 uur, dient het materiaal in ons
bezit te zijn.

Het oktobernummer van

BEWEGING reformatrice wijsgerig informatief

**BEWEGING
geeft HOUVAST**

is opnieuw een **thema-nummer:**

De rechtsstaat in geding

Inhoud:

- ★ **Prof. dr. J. D. Dengerink** — **Bezinning op de staatstaak**
- ★ **Dr. G. de Ru** — **Wetsdrang tot democratisering**
- ★ **Prof. dr. A. van Doorn** — **Tussen anarchie en totalitaire staat**
- ★ **Prof. mr. dr. G. E. Mulder** — **Stromingen in de hedendaagse nederlandse strafrechts-wetenschap**
- ★ **EXTRA: lijsten van boeken, cassettes, brochures/stencils etcetera**

Centrum voor Reformatrice Wijsbegeerte,

Postbus 149, 3600 AC Maarssen - telefoon 03465-60945/69192

Antwoordstrook

Opsturen in open, ongefrankeerde enveloppe aan
CRW, Antwoordnummer 33, 3600 VB Maarssen

JA,

- ☐ stuur mij het oktobernummer BEWEGING 80 (gratis)
- ☐ noteer mij als abonnee op BEWEGING 80 (f 20,— p.j.)

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats: